

ACCOUNTANTSVERSLAG 2023

Gemeente Laren

17 juli 2024

Per saldo persoonlijker

Independent Member of
PrimeGlobal

- Inhoudsopgave
- Hoofdpijnen van onze controle
- Bestuurlijke afhandeling en publicatie
- Resultaat en weerstandsvermogen
- Controlebevindingen
- Overzicht van niet-gecorrigeerde verschillen
- Verplichte rapportageonderdelen
- Afsluiting

Aan de raad van de gemeente Laren
T.a.v. mevrouw A. Kroon, griffier
Postbus 71
3755 ZH EEMNES

Behandeld door: Erik Vriesen
Ons kenmerk: 2024.269
Datum: 17 juli 2024

Geachte raad,

In opdracht van de raad van de gemeente Laren hebben wij de jaarrekening 2023 gecontroleerd. U heeft onze opdracht bevestigd door middel van ondertekening van een (jaarlijks terugkerende) opdrachtbevestiging met daarin een aantal formele aspecten in relatie tot onze opdracht en de communicatie daarover. Hierbij ontvangt u het accountantsverslag naar aanleiding van onze controlewerkzaamheden. Naast dit verslag ontvangt u van ons de controleverklaring alsmede een exemplaar van de gewaarmerkte jaarstukken. Onze controleverklaring dateren wij op 17 juli 2024.

In deze brief gaan wij in op de strekking van onze controleverklaring, mogelijke geconstateerde afwijkingen, de bestuurlijke afhandeling van de jaarstukken en rapporteren wij, voor zover dit noodzakelijk of vereist is, over onze bevindingen en adviezen.

Onze bevindingen en opmerkingen daarbij zijn bedoeld om uw raad te ondersteunen bij de bestuurlijke afhandeling van de jaarstukken.

Wij benadrukken dat verspreiding van de controleverklaring met handtekening en de gewaarmerkte jaarrekening niet is toegestaan. In hoofdstuk 2 leggen wij uit waarom dat belangrijk is en hoe u aan de publicatieverplichtingen kunt voldoen.

Hoogachtend,
Eshuis Registeraccountants B.V.
Was getekend: drs. E. Vriesen RA

- Inhoudsopgave
- Hoofdpijnen van onze controle
- Bestuurlijke afhandeling en publicatie
- Resultaat en weerstandsvermogen
- Controlebevindingen
- Overzicht van niet-gecorrigeerde verschillen
- Verplichte rapportageonderdelen
- Afsluiting

Jaarrekeningproces

Het jaarrekeningtraject van de jaarrekening van Laren was ook dit jaar weer een intensief proces voor zowel de organisatie als voor ons. In tegenstelling tot voorgaand jaar was u tijdig met het aanleveren van de jaarrekening, maar de oplevering van de benodigde stukken was niet volledig en de kwaliteit van de aanlevering was niet voldoende. Wij merken op dat de organisatie in ontwikkeling is en processen, zoals het jaarrekeningproces, probeert te professionaliseren. U probeert dit onder andere door de verantwoordelijkheid voor processen en het beschikbaar maken van informatie in de lijn te beleggen, daar waar dat wat ons betreft ook thuishoort.

Dat proces is in beweging, maar daar hoort ook borging en het tijdig escaleren van (complexere) vraagstukken bij. U zit nog in beginfase van dit groeimodel en dus worden belangrijke vragen gedurende het jaar nog niet gesteld en worden onderwerpen pas laat in het proces onderkend. Door onduidelijkheid over de taakverdeling blijven sommige van onze vragen langer dan nodig in de organisatie liggen. Effect hiervan is dat het proces vertraagt, maar vaak zien wij ook dat deze vraagstukken toch weer bij de afdeling Control & Financiën teruggelegd worden, in plaats dat deze beantwoord worden in de lijn. Voorbeelden hiervan zijn waarderingsvraagstukken ten aanzien de financiële vaste activa, onderbouwing van de kortlopende vorderingen en de kortlopende schulden. Ook de informatiestromen rondom de specifieke uitkeringen zijn onvoldoende ingebed in processen. Dat leidt tot significante correcties in balansposities en resultaat.

Deze constatering ligt in lijn met hetgeen wat wij in de managementletter 2023 van de BEL Combinatie hebben gerapporteerd over contractmanagement. Er wordt bij het aangaan van contracten en samenwerkingsrelaties onvoldoende nagedacht over wie waar verantwoordelijk voor is en op welke wijze en binnen welk termijn er verantwoording afgelegd moet worden. Daarnaast merken wij op dat binnen de organisatie onvoldoende duidelijk is wie waar verantwoordelijk voor is. Zoals eerder aangegeven behoren taken belegd te zijn in de lijn, maar uiteindelijk komen complexe vraagstukken terug bij de afdeling Control & Financiën. Wij merken op dat u de urgentie begrijpt om processen en rolduidelijkheid te verbeteren, maar dat gegeven de hoeveelheid aan complexe vraagstukken en de vele wisselingen in de organisatie, u nog onvoldoende in staat bent geweest om het jaarrekeningproces te verbeteren. In hoofdstuk Controlebevindingen zullen wij verder ingaan op onze detailbevindingen, maar wijzen u erop dat de aanstaande implementatie van een nieuw financieel pakket en de achterstanden die er in het lopende jaar zijn, dat het jaarrekeningproces van komend jaar naar uw en onze verwachting niet wezenlijk beter zal verlopen.

- Inhoudsopgave
- Hoofdpijnen van onze controle
- Bestuurlijke afhandeling en publicatie
- Resultaat en weerstandsvermogen
- Controlebevindingen
- Overzicht van niet-gecorrigeerde verschillen
- Verplichte rapportageonderdelen
- Afsluiting

Inhoudsopgave

1. De hoofdpijnen van onze controle	5
2. Bestuurlijke afhandeling en publicatie	7
3. Resultaat en weerstandsvermogen	9
4. Controlebevindingen	11
5. Overzicht van niet-gecorrigeerde verschillen	24
6. Verplichte rapportageonderdelen	27
7. Afsluiting	32
BIJLAGE BIJ ACCOUNTANTSVERSLAG 2023 SISA GEMEENTE LAREN	33

1. De hoofdlijnen van onze controle

- Inhoudsopgave
- **Hoofdlijnen van onze controle**
- Bestuurlijke afhandeling en publicatie
- Resultaat en weerstandsvermogen
- Controlebevindingen
- Overzicht van niet-gecorrigeerde verschillen
- Verplichte rapportage onderdelen
- Afsluiting

Onderwerp	Bevindingen
Strekking van de controleverklaring	Wij verstrekken een goedkeurende controleverklaring over de getrouwheid van de cijfers in de jaarrekening. Onderdeel hiervan is ook de getrouwheid van de rechtmatigheidsverantwoording. Op pagina 147 van de jaarrekening treft u de collegeverklaring aan. Dit is een grotendeels voorgeschreven tekst. In de waarderingsgrondslagen beschrijft u de kaders en in de paragraaf bedrijfsvoering gaat u in op de bevindingen ten aanzien van de rechtmatigheidsverantwoording. Onderdeel van onze controle blijft de getrouwheid en de rechtmatige besteding van de specifieke uitkeringen.
Resultaat 2023 en vermogenspositie	Over 2023 is een resultaat gerealiseerd van € 0,5 miljoen positief. Over 2022 is een positief resultaat gerealiseerd van € 7,4 miljoen. Het resultaat over boekjaar 2023 is de optelsom van een totaalbedrag aan gerealiseerde lasten van € 33,1 miljoen en € 34,1 miljoen aan gerealiseerde baten. Het positieve saldo van € 1,0 miljoen is het verschil in de vermogenspositie tussen eind 2022 en eind 2023. De Raad heeft voorts vooraf goedgekeurd dat bedragen aan de reserves toegevoegd en onttrokken mochten worden en van dat bedrag is per saldo € 0,5 miljoen aan dotaties gerealiseerd. In totaal komt het resultaat na mutaties in de reserves uit op een bedrag van € 0,5 miljoen positief. Dit betekent dat het totale eigen vermogen ultimo 2023 uitkomt op € 13,9 miljoen (ultimo 2022: € 12,8 miljoen). Dit betekent een solvabiliteit van 26,6% (ultimo 2022: 26,1 %).
Verslaggeving en WNT	Uit onze controle blijkt dat de jaarrekening 2023 overeenkomstig de verslaggevingsvoorschriften is opgesteld. Wij hebben verder geconcludeerd dat de overige informatie die in de jaarverslaggeving is opgenomen niet inconsistent is met de informatie in de jaarrekening en de door ons verkregen controle-informatie. Tevens hebben wij vastgesteld dat is voldaan aan de WNT.
Controleverschillen	In hoofdstuk 5 vindt u een overzicht van de niet gecorrigeerde controleverschillen. Deze zijn echter van beperkte omvang zodat deze het een goedkeurend oordeel niet in de weg staan.
Kwaliteit van de interne beheersing	Wij hebben tijdens de jaarrekeningcontrole geen significante gebreken in de administratieve organisatie of interne beheersing aangetroffen die van invloed zijn op ons oordeel. In onze managementletter van de BEL Combinatie van 24 januari 2024 hebben we onze bevindingen uit de interim controle meer in detail beschreven.
Signalen van fraude, misbruik en oneigenlijk gebruik	Tijdens de controle hebben wij met u gesproken over frauderisico's, fraudesignalen en uw interne beheersing. U heeft ons onder meer bevestigd dat er in de organisatie geen gevallen zijn gemeld van fraude, misbruik en oneigenlijk gebruik. Wij hebben tijdens de controle geen aanwijzingen verkregen dat bij u sprake is van meldingen van fraude, misbruik of oneigenlijk gebruik van significante omvang. De rechtmatigheidsverantwoording leidt overigens tot meer focus op misbruik en oneigenlijk gebruik in overheidsorganisaties waardoor ook signalen in de toekomst naar verwachting sneller gemeld zullen worden.

- Inhoudsopgave
- Hoofdpijnen van onze controle
- Bestuurlijke afhandeling en publicatie
- Resultaat en weerstandsvermogen
- Controlebevindingen
- Overzicht van niet-gecorrigeerde verschillen
- Verplichte rapportage onderdelen
- Afsluiting

Belangrijke schattingen in de jaarrekening	Iedere jaarrekening bevat schattingen, bijvoorbeeld in de waardering van vaste activa, vorderingen, de grondexploitatie, voorzieningen en het afgrenzen van verplichtingen. De schattingsmethoden zijn ongewijzigd ten opzichte van voorgaand jaar en wij aanvaarden de door u gekozen methoden. Wij adviseren u om achteraf na te gaan hoe de schattingen hebben uitgedaan zodat u hiervan kunt leren voor de toekomst. Gedurende de controle was u in eerste instantie onvoldoende in staat om schattingen toereikend te onderbouwen wat tot vertraging heeft geleid in het jaarrekeningproces. Concrete voorbeelden betreft de waarderingsvraagstukken bij de financiële vaste activa, de analyse van de waardering van de kortlopende vorderingen en de schattingsposten gerelateerd aan de kortlopende schulden zoals de nog te maken kosten.
Dataveiligheid en IT	In overeenstemming met artikel 2:393 van het Burgerlijk Wetboek delen wij u mee dat er naar aanleiding van de controle van de jaarrekening geen zaken betreffende de betrouwbaarheid en de continuïteit van de geautomatiseerde gegevensverwerking zijn op te merken. Voor onze detailopmerkingen omtrent uw IT-omgeving, verwijzen wij naar de management letter van de BEL Combinatie.
Bevindingen ten aanzien van de rechtmatigheidsverantwoording	Met ingang van 2023 geven wij alleen een oordeel omtrent de getrouwheid en niet meer een separaat oordeel omtrent de financiële rechtmatigheid. Het college heeft hierover zelf gerapporteerd in de rechtmatigheidsverantwoording. De rechtmatigheidsverantwoording is onderdeel van de jaarrekening en valt onder ons getrouwheidsoordeel. Wij hebben geen andere bevindingen dan door u zelf in de jaarrekening opgenomen. Zie voor verdere details hoofdstuk 'Controlebevindingen'.
Verplichte rapportering over fraude en continuïteit	Op grond van de beroepsvoorschriften voor accountants dienen wij sinds het boekjaar 2022 in onze controleverklaring actief te rapporteren over de werkzaamheden die wij doen met betrekking tot de onderwerpen fraude en continuïteit. Daarbij is het belangrijk dat de gemeente zelf ook een analyse maakt en een standpunt inneemt met betrekking tot de mate waarin de risico's in beeld zijn, maatregelen zijn getroffen om de risico's te verkleinen en wat de beoordeling is over eventuele resterende risico's. Het onderwerp fraude heeft u opgenomen in de paragraaf bedrijfsvoering als onderdeel van het jaarverslag en het onderwerp continuïteit heeft u opgenomen in de waarderingsgrondslagen van de jaarrekening. Wij benadrukken dat de passages in de controleverklaring zijn toegevoegd op grond van wettelijke verplichtingen en niet omdat we specifieke bevindingen hebben.
Verantwoording specifieke uitkeringen	Wij hebben de SiSa-bijlage gecontroleerd met inachtneming van de Nota Verwachtingen Accountantscontrole die hierover regels bevat. De gemeente Laren kent diverse specifieke uitkeringen. Het aantal neemt de laatste jaren snel toe en bedraagt dit jaar 22 (vorig jaar waren dat nog 18). Dat betekent niet alleen dat de financiering van gemeenten meer en meer incidenteel plaatsvindt, maar dat ook de verantwoordingsdruk en controledruk toenemen. Dat vraagt extra inspanning van de organisatie en van ons. In gezamenlijkheid zijn we erin geslaagd om de benodigde informatie tijdig te verwerken en te controleren. De verplichte tabel waarin wij onze bevindingen moeten rapporteren is in de bijlage opgenomen. Wij hebben bij de voor u van toepassing zijnde specifieke uitkeringen geen fouten of onzekerheden geconstateerd die de rapporteringstoleranties voor SiSa overschrijden.

- Inhoudsopgave
- Hoofdpijnen van onze controle
- Bestuurlijke afhandeling en publicatie
- Resultaat en weerstandsvermogen
- Controlebevindingen
- Overzicht van niet-gecorrigeerde verschillen
- Verplichte rapportage onderdelen
- Afsluiting

2. Bestuurlijke afhandeling en publicatie

De bestuurlijke afhandeling van de jaarstukken bestaat uit de volgende stappen: Het college van burgemeester en wethouders behandelt in de betreffende vergadering de jaarstukken, met inbegrip van de jaarrekening, stelt de jaarstukken daarmee vervolgens op. Op dat moment ontstaan formeel de jaarstukken.

De gemeenteraad behandelt vervolgens de jaarstukken en stelt deze vast. Mochten in de periode tot de vaststelling van de jaarrekening omstandigheden blijken die aanpassing van de jaarrekening noodzakelijk maken, dan moet een dergelijke aanpassing nog worden gemaakt. Dat geldt ook in geval de jaarrekening om andere redenen gewijzigd wordt alvorens tot vaststelling wordt overgegaan. Wij verzoeken de gemeente in deze gevallen met ons in contact te treden om gezamenlijk de noodzakelijke vervolgstappen te bespreken.

Openbaarmaking

Bij de jaarstukken hoort de controleverklaring die is gedateerd op 17 juli 2024. Wij hebben één exemplaar van de controleverklaring voorzien van een originele handtekening. Dit exemplaar is ten behoeve van uw eigen archief en mag niet worden gepubliceerd. Het andere exemplaar van de controleverklaring is voorzien van de naam van onze accountantspraktijk en de naam van de accountant, echter zonder persoonlijke handtekening. Deze mag openbaar gemaakt worden. Het is niet toegestaan de origineel getekende verklaring openbaar te maken.

Deze werkwijze is van belang om misbruik van onze handtekening te voorkomen. Indien wij constateren dat toch gebruik gemaakt is van een controleverklaring met onze handtekening zullen wij u verzoeken dit te herstellen, bijvoorbeeld door de jaarstukken van het internet af te halen, dan wel de fysieke verspreiding ongedaan te maken. Vanzelfsprekend treden wij in die situaties met u in overleg over de manier waarop dit moet plaatsvinden.

Er zit enige tijd tussen de verzending van de conceptstukken aan de raad en de vergadering waarin de vaststelling van de jaarstukken plaatsvindt. Mochten in die periode omstandigheden blijken die aanpassing van de jaarstukken noodzakelijk maken, dan moet een dergelijke aanpassing nog worden gemaakt.

Wij bevestigen u ermee akkoord te gaan dat het afschrift van onze controleverklaring zonder persoonlijke handtekening, wordt openbaar gemaakt in de jaarrekening, mits de opgemaakte jaarrekening ongewijzigd blijft. Openbaarmaking van de controleverklaring is slechts toegestaan tezamen met de jaarstukken. Hiervoor gebruikt u een exemplaar zonder ons waarmerk. De gewaarmerkte versie van de jaarrekening is uitsluitend voor uw eigen archief. Indien u de jaarstukken en de controleverklaring opneemt op internet, dient u te waarborgen dat de jaarstukken goed zijn afgescheiden van andere informatie op de internetsite.

- Inhoudsopgave
- Hoofdpijnen van onze controle
- Bestuurlijke afhandeling en publicatie
- Resultaat en weerstandsvermogen
- Controlebevindingen
- Overzicht van niet-gecorrigeerde verschillen
- Verplichte rapportage onderdelen
- Afsluiting

Afscheiding kan bijvoorbeeld plaatsvinden door de jaarstukken in niet-bewerkbare vorm als een afzonderlijk bestand op te nemen of door een waarschuwing op te nemen indien de lezer de jaarstukken verlaat ("u verlaat de beveiligde, door de accountant gecontroleerde jaarrekening").

Dit accountantsverslag brengen wij uit in een versie met en zonder handtekening. De versie zonder handtekening kan in het kader van de bestuurlijke behandeling worden verspreid. De versie met handtekening is alleen bestemd voor uw archief. Verspreiding daarvan is niet toegestaan.

- Inhoudsopgave
- Hoofdpijnen van onze controle
- Bestuurlijke afhandeling en publicatie
- **Resultaat en weerstandsvermogen**
- Controlebevindingen
- Overzicht van niet-gecorrigeerde verschillen
- Verplichte rapportageonderdelen
- Afsluiting

3. Resultaat en weerstandsvermogen

3.1 Resultaat 2023

U heeft het boekjaar 2023 afgesloten met een positief resultaat van € 0,5 miljoen. De begroting na wijziging sluit met een negatief resultaat van bijna € 0,1 miljoen. Het positieve resultaat is als “gerealiseerd resultaat” afzonderlijk zichtbaar in de balans.

Het resultaat is het verschil tussen het totaal aan baten enerzijds (bij u over 2023 € 34,1 miljoen) en het totaal aan lasten van € 33,1 miljoen). Dat komt bij u neer op € 1,0 miljoen positief.

Daarnaast heeft uw raad goedkeuring gegeven aan een aantal mutaties in de reserves. Het saldo van de toevoegingen aan en de onttrekkingen uit de reserves komt uit op € 0,5 miljoen negatief. Met de som van het saldo van de baten en lasten (€ 1,0 miljoen positief) en deze mutaties (€ 0,5 miljoen negatief) is het jaarrekeningresultaat 2023 uitgekomen op € 0,5 miljoen positief. Het werkelijke resultaat is € 0,4 miljoen hoger dan begroot.

3.2 Vermogenspositie

De ontwikkeling van uw vermogenspositie hebben we in onderstaande tabel weergegeven in zowel een solvabiliteitspercentage als in een absoluut bedrag. Hoewel het hebben van een stevige vermogenspositie niet uw primaire doelstelling is, heeft eigen vermogen ook een functie als financieringsmiddel voor activa en het genereren van liquiditeit voor transacties. Een minimumbuffer is dan ook wenselijk om risico's af te dekken en voor de financiering van activa. De laatste jaren is de vermogenspositie van Laren verbeterd. De risico's nemen echter ook toe, met name door onzekerheid over het rijksbeleid. Dat betekent dat het duurzaam in evenwicht houden van de gemeentelijke financiën een belangrijk aandachtspunt blijft bij de keuzes die voorliggen voor de begroting 2025 en de jaren daarna. In het navolgende overzicht vatten we uw vermogenspositie samen, zowel vanuit de balans als vanuit uw exploitatie (bedragen * € 1.000).

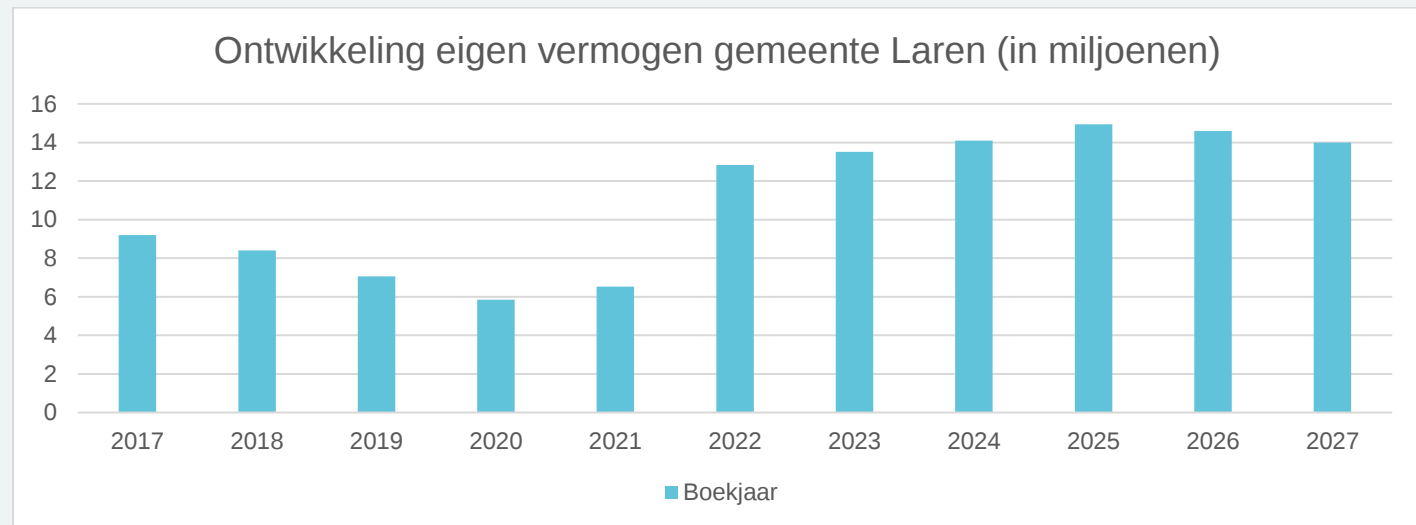
Vermogenspositie	Realisatie 2023	Realisatie 2022	Realisatie 2021
Algemene reserve	9.185	3.900	2.746
Bestemmingsreserves	4.212	1.485	1.505
Gerealiseerd resultaat	471	7.443	2.278
Totaal eigen vermogen	13.868	12.828	6.529
Solvabiliteit in %	26,6	26,1	14,1

- Inhoudsopgave
- Hoofdpijnen van onze controle
- Bestuurlijke afhandeling en publicatie
- Resultaat en weerstandsvermogen
- Controlebevindingen
- Overzicht van niet-gecorrigeerde verschillen
- Verplichte rapportageonderdelen
- Afsluiting

Uit onderstaand overzicht is de ontwikkeling van het eigen vermogen opgenomen. De boekjaren 2017 tot 2023 zijn gepresenteerd op basis van de werkelijke cijfers en vanaf boekjaar 2024 tot 2027 is de programmabegroting 2024 en de daarin opgenomen meerjarenraming gehanteerd.

Uit onderstaande cijfers blijkt duidelijk dat de financiële positie van Laren de afgelopen jaren is hersteld. Dat neemt niet weg dat de kengetallen nog relatief laag zijn. Uit de begroting blijkt dat net als veel andere gemeenten vanaf 2026 het ravijnjaar zijn sporen na laat. Per saldo blijft de komende jaren de financiële positie relatief stabiel, maar de terugloop in de algemene uitkering bedraagt ongeveer € 1,5 miljoen voor Laren. Daarbij geldt dat door verschillende maatregelen, voortschrijdend inzicht maar ook de nog deels onbekende plannen van het nieuwe kabinet deze getallen nog behoorlijk in beweging zijn. Desalniettemin zal Laren vanaf 2026 enkele tonnen per jaar tekortkomen.

In de paragraaf Weerstandsvermogen en risicobeheersing wordt beperkt ingegaan op de risico's die de gemeente signaleert, de bedragen die daarmee gemoeid zijn, de beheersmaatregelen op deze risico's en het effect hiervan op het benodigde en beschikbare weerstandsvermogen. U constateert dat uw weerstandsvermogen toereikend is. Wij adviseren u wel helder voor ogen te houden waar voor Laren de (financiële) ondergrens ligt, in relatie tot het strategisch risicoprofiel, voorzieningenniveau en andere factoren.

- Inhoudsopgave
- Hoofdpijnen van onze controle
- Bestuurlijke afhandeling en publicatie
- Resultaat en weerstandsvermogen
- **Controlebevindingen**
- Overzicht van niet-gecorrigeerde verschillen
- Verplichte rapportageonderdelen
- Afsluiting

4. Controlebevindingen

4.1. Algemeen

In onze managementletter zijn we reeds ingegaan op diverse aspecten van interne beheersing. Het proces van de jaarrekeningcontrole heeft aangaande de interne beheersing geen ander beeld naar voren gebracht dan hetgeen we in de managementletter hebben verwoord.

De eisen aan de interne beheersing bij decentrale overheden nemen zowel maatschappelijk gezien als vanuit het accountants vak steeds verder toe. De invoering van de rechtmatigheidsverantwoording heeft u gebruikt om risico's, beheersmaatregelen, de uit te voeren controles en de restrisico's nog beter met elkaar te verbinden. De uitgevoerde controles leiden niet alleen tot een onderbouwing van de rechtmatigheidsverantwoording maar ook tot meer inzicht in de kwaliteit en het verbeterpotentieel van processen. Wij zullen met u nog wel de planning evalueren evenals een aantal methodologische aspecten van uw controleaanpak. In het volgende hoofdstuk zullen wij specifiek ingaan op uw rechtmatigheidsverantwoording 2023.

4.2 Rechtmatigheidsverantwoording

Begin 2024 zijn decentrale overheden en accountants geconfronteerd met de mededeling van het ministerie van BZK dat het regelgevend kader voor de rechtmatigheidsverantwoording nog niet af is. De gemeentewet en de wet gemeenschappelijke regelingen zijn weliswaar gewijzigd maar dat geldt niet voor uw verslaggevingsregels, het BBV, en voor onze controlecriteria, zoals opgenomen in het Besluit Accountantscontrole Decentrale Overheden (BADO). Inmiddels is bekend geworden dat de Algemene Rekenkamer heeft aangegeven fundamentele bezwaren te hebben tegen de voorgestelde regelgeving. Dat houdt snelle aanpassing van de regels tegen.

Dat betekent niet dat de rechtmatigheidsverantwoording niet kan worden opgesteld of dat de controle daarop nog niet is uitgevoerd, omdat op basis van de conceptregelgeving en daarop gebaseerde uitspraken en toelichtingen, veel mogelijk is. Onze cijfermatige controles ondervinden hier geen hinder van en u bent zelf aan de slag gegaan met de rechtmatigheidsverantwoording. Inmiddels heeft BZK in IBI Nieuwbrieven 121 en 122 decentrale overheden gevraagd om, conform de gewijzigde Gemeentewet, "gewoon" een rechtmatigheidsverantwoording op te nemen in de jaarrekening.

Medio april 2024 is door de NBA, de beroepsorganisatie van accountants, nadere guidance uitgebracht met een aantal scenario's rondom de rechtmatigheidsverantwoording en de gevolgen per scenario voor de inhoud van de controleverklaring.

- Inhoudsopgave
- Hoofdpijnen van onze controle
- Bestuurlijke afhandeling en publicatie
- Resultaat en weerstandsvermogen
- **Controlebevindingen**
- Overzicht van niet-gecorrigeerde verschillen
- Verplichte rapportageonderdelen
- Afsluiting

Als accountants betreuen we dat er lange tijd op een aantal vaktechnische fronten onduidelijkheid is geweest waardoor voor u en voor ons extra werk is ontstaan. Met de informatie van BZK en NBA is echter helder geworden op welke wijze organisaties en accountants de werkzaamheden voor de jaarrekening 2023 af kunnen ronden.

Vanaf boekjaar 2023 neemt het college van de gemeenten een rechtmatigheidsverantwoording op in de jaarrekening. De rechtmatigheidsverantwoording geeft inzicht in hoeverre de gemeente rechtmatig heeft gehandeld. Waar de accountant voorheen een oordeel vormde over de getrouwheid én rechtmatigheid van de jaarverslaggeving, beperkt de accountant zich nu tot een oordeel over het getrouwe beeld van de jaarrekening (inclusief de rechtmatigheidsverantwoording). De accountant geeft vanaf boekjaar 2023 geen afzonderlijk oordeel meer over de rechtmatigheid.

Zoals vermeld in de managementletter van de BEL Combinatie, gedateerd op 24 januari 2024, waren er nog flinke stappen te zetten om tijdig tot een deugdelijke rechtmatigheidsverantwoording te komen. De kaderstellende documenten waren nog niet geactualiseerd, het interne controleplan was op gemeentelijk niveau nog niet vastgesteld, de organisatie liep achter in het uitvoeren van de interne controles en de organisatie werkte niet in overeenstemming met het eigen interne controleplan op het gebied van dossiervorming. Ook was onvoldoende aandacht besteed aan de vraag hoe om te gaan met de uitbestede taken en de verantwoording daarover in het kader van de rechtmatigheidsverantwoording.

Begin 2024 is op dit onderwerp opgeschaald en heeft er een inhaalslag plaatsgevonden. Daardoor ligt er nu een rechtmatigheidsverantwoording van het college, maar heeft de interne controle nog niet kunnen bijdragen aan daadwerkelijke verbeteringen op het gebied van proceskwaliteit, datakwaliteit en het voorkomen dan wel oplossen van geconstateerde bevindingen.

Aspecten zoals risicoanalyse, diepgang van controles, vastlegging en communicatie in lijn met uw eigen intern controleplan, hoe om te gaan met de uitbestede diensten en de opvolging van bevindingen kunnen en moeten het komend jaar beter. Hierover gaan wij graag opnieuw met u in gesprek.

4.2.1 Kaderstelling en samenvatting

U heeft als gevolg van de invoering van de rechtmatigheidsverantwoording een aantal kaderstellingen geactualiseerd. Het controleprotocol en het normenkader zijn vastgesteld door de raad op 27 maart 2024. Ook het interne controleplan is vastgesteld door de raad op 27 maart 2024. Wij adviseren u ook om de financiële verordening te herijken en in deze verordening duidelijk afspraken te maken over hoe de raad tijdig wordt geïnformeerd over begrotingsafwijkingen. De kadernota rechtmatigheid geeft aan dat “al dan niet tijdig” wordt bepaald door de ‘spelregels’ tussen de raad en het college over het informeren en vaststellen van begrotingswijzigingen bij overschrijdingen van lasten of investeringsbudgetten en/of lagere of hogere baten dan begroot. De kadernota rechtmatigheid adviseert om dit op te nemen in uw financiële verordening.

De verantwoordingsgrens is in het controleprotocol vastgesteld op drie procent van de lasten, inclusief dotaties aan de reserves. De rapportagegrens is vastgesteld op € 25.000. Dat betekent een verantwoordingsgrens van € 1.022.662 afgerond.

- Inhoudsopgave
- Hoofdlijnen van onze controle
- Bestuurlijke afhandeling en publicatie
- Resultaat en weerstandsvermogen
- **Controlebevindingen**
- Overzicht van niet-gecorrigeerde verschillen
- Verplichte rapportageonderdelen
- Afsluiting

De totale onrechtmatigheid blijft zowel voor fouten als voor onduidelijkheden binnen de verantwoordingsgrens van drie procent en derhalve hoeft op basis van de kadernota niet ingegaan te worden op de bevindingen in de paragraaf bedrijfsvoering. Het totaal aan afwijkingen is € 1.002.662 en het totaal aan onduidelijkheden is € 0. Op basis van de Kadernota 2023 geldt zowel voor fouten als onduidelijkheden afzonderlijk hetzelfde percentage en de bedragen hoeven dus niet bij elkaar opgeteld te worden.

4.2.2 Begrotingscriterium

Het begrotingscriterium is een belangrijk toetsingscriterium, het heeft namelijk betrekking op het budgetrecht van de raad. De Kadernota 2023 geeft aan dat de financiële beheershandelingen, die ten grondslag liggen aan de baten en lasten, alsmede de balansposten, tot stand dienen te zijn gekomen binnen de grenzen van de geautoriseerde begroting en hiermee samenhangende programma's. Uitgangspunt is het niveau waarop de raad de budgetten in de begroting en bij investeringen geautoriseerd heeft.

Na het beoordelen van uw analyse met betrekking tot de begrotingsrechtmatigheid delen wij uw conclusies. U heeft een uitvoerige analyse gemaakt van de overschrijdingen op budgetniveau, binnen de programma's. Tot en met 2022 bevatte de Kadernota Rechtmatigheid een tabel met diverse mogelijkheden van overschrijding van de begroting. Als overschrijdingen bijvoorbeeld te wijten waren aan open einde regelingen, gecompenseerd werden door niet begrote baten, dan wel passend binnen het door de raad vastgestelde beleid, dan hoefde de accountant dergelijke overschrijdingen niet mee te nemen in zijn oordeelsvorming.

De Kadernota 2023 en de interpretatie daarvan zoals die blijkt uit stellingnames van de Commissie BBV, is strenger dan voorgaande jaren. Alle overschrijdingen van de begroting tellen mee voor de vraag of de door de raad vastgestelde verantwoordingsgrens wordt overschreden. Ook overschrijdingen met de achtergrond zoals hiervoor beschreven. Dat geldt zelfs als u hierover afspraken hebt gemaakt in de financiële verantwoording. Met andere woorden, de weging is strenger dan voorgaande jaren, ondanks dat de wetgever meermaals heeft aangegeven met de invoering van de rechtmatigheidsverantwoording geen inhoudelijke wijzigingen te beogen.

De totale begrotingsonrechtmatigheid komt uit € 674.158. De totale overschrijding op de investeringskredieten komt uit op € 92.020. In totaal is de begrotingsonrechtmatigheid € 766.178.

4.2.3 Voorwaardencriterium

Het voorwaardencriterium heeft betrekking op de eisen die worden gesteld bij de uitvoering van de financiële beheershandelingen. De eisen en/of voorwaarden is afkomstig uit diverse wet- en regelgeving en hebben betrekking op aspecten als doelgroep, termijn, grondslag, administratie bepalingen, normenbedragen, bevoegdheden, bewijsstukken, recht, hoogte- en duur.

Belangrijke elementen met betrekking tot het voorwaardencriterium zijn de verstrekkingen in het sociaal domein, participatiewet, subsidies en de naleving van de aanbestedingsregels. Voor het sociaal domein en de participatiewet geldt dat u dit heeft uitbesteed aan de gemeenschappelijke regeling huizen, Blaricum, Eemnes en Laren (hierna: HBEL). U heeft de gecommuniceerde onrechtmatigheid van de HBEL meegenomen in de verantwoording. De totale onrechtmatigheden bij HBEL vallen beneden de rapporteringstolerantie. Ten aanzien van subsidies heeft op u basis van omvang en risicoprofiel diverse subsidies geselecteerd geconcludeerd dat de subsidies rechtmatig zijn verstrekt.

- Inhoudsopgave
- Hoofdlijnen van onze controle
- Bestuurlijke afhandeling en publicatie
- Resultaat en weerstandsvermogen
- **Controlebevindingen**
- Overzicht van niet-gecorrigeerde verschillen
- Verplichte rapportageonderdelen
- Afsluiting

De naleving van de aanbestedingsregels heeft een hoog risicoprofiel gezien de complexiteit, maar ook de onrechtmatigheden uit voorgaande jaren. U heeft € 236.484 aan onrechtmatigheden geconstateerd, u heeft daarbij in dit bedrag de contractuele waarde tot de looptijd van het contract in 2025 meegenomen. De contractuele onrechtmatigheid over de boekjaren 2024 en 2025 heeft u ook meegenomen in de niet in de balans opgenomen verplichtingen en door de gehele contractwaarde in boekjaar 2023 mee te wegen, hoeft deze onrechtmatigheid niet in het volgende boekjaar meegewogen te worden.

4.2.4 Misbruik & oneigenlijk gebruik

De Kadernota 2023 geeft de volgende definities aan voor misbruik & oneigenlijk gebruik. Onder misbruik wordt verstaan: het opzettelijk niet, niet tijdig, onjuist of onvolledig verstrekken van gegevens met als doel ten rechte overheidssubsidies of -uitkeringen te verkrijgen, dan wel met het doel om voor een te laag bedrag aan heffingen aan de overheid te betalen. Misbruik van overheidsgelden kan gelijk worden gesteld met het plegen van fraude, door onrechtmatig overheidsgelden toe te eigenen. Bij fraude passen beheersmaatregelen zoals fraudepreventie, handhaving, fraudeopsporing en sancties.

Onder oneigenlijk gebruik wordt verstaan: door het aangaan van rechtshandelingen, al dan niet gecombineerd met feitelijke handelingen, verkrijgen van overheidsbijdragen of het niet dan wel tot een te laag bedrag betalen van heffingen aan de overheid, in overeenstemming met de bewoordingen van de regelgeving maar in strijd met het doel en de strekking daarvan (de 'geest van de wet'). De beheersmaatregelen die daarbij passen zijn: handhaving, voorlichting, analyse van de toepassing en actualisering van wet- en regelgeving. Ook dit kan tot een onrechtmatigheid leiden.

De gemeente Laren beschikt, zoals ook in de managementletter gerapporteerd, niet over een organisatiebrede (fraude)risicoanalyse die rekening houdt met alle materiele aspecten binnen de gemeente, de BEL Combinatie en andere verbonden partijen. Hierdoor is onvoldoende inzichtelijk welke inherente risico's de gemeente ten aanzien van misbruik & oneigenlijk gebruik identificeert, welke risicoclassificatie hieraan wordt gegeven en welke beheersmaatregelen zijn getroffen. U kunt op basis van deze analyse, rekening houdend met kans en impact, bepalen of u de mogelijke restrisico's accepteert. Wij adviseren u hier spoedig mee te starten, mede om zodoende ook een aansluiting te hebben tussen de geïdentificeerde risico's en uw controlewerkzaamheden in het interne controleplan. In de paragraaf bedrijfsvoering gaat u kort in op dit thema, waarbij u aangeeft dat u hier stappen in kunt en gaat zetten.

Voor boekjaar 2023 is er een voldoende basis voor het college om een oordeel af te kunnen geven over de rechtmatigheid. Wij vragen u voor boekjaar 2024 onze adviespunten vanuit de managementletter 2023 van de BEL Combinatie mee te nemen ten aanzien van de implementatie en doorontwikkelingen van de rechtmatigheidsverantwoording. Niet alleen bij u worden in de komende periode evaluaties uitgevoerd over het eerste jaar van de uitvoering hiervan. Belangrijk is om intern, met de BEL Combinatie en met verbonden partijen, na te gaan welke processen beter kunnen en moeten. Dat is cruciaal voor u om volgend jaar een betere uitgangspositie te creëren.

Zoals aangegeven begon u het jaar met een flinke achterstand in zowel de opzet als de uitvoering van de implementatie van de rechtmatigheidsverantwoording, maar u heeft dit begin 2024 tijdig recht weten te zetten door extra inspanningen te leveren. Daar waar het in zowel in de risicoanalyse, als de controleaanpak en diepgang met betrekking tot de vastlegging nog minimaal is, vragen wij u ook komend jaar hier voldoende aandacht om dit proces verder inhoudelijk en planmatig te professionaliseren.

- Inhoudsopgave
- Hoofdpijnen van onze controle
- Bestuurlijke afhandeling en publicatie
- Resultaat en weerstandsvermogen
- **Controlebevindingen**
- Overzicht van niet-gecorrigeerde verschillen
- Verplichte rapportageonderdelen
- Afsluiting

4.3 Het maken van schattingen

Bij het opmaken van een jaarrekening is het noodzakelijk dat u schattingen, aannames en oordelen toepast om te komen tot betrouwbare cijfers. Niet zelden worden schattingen niet als zodanig onderkend omdat ze een vast onderdeel van uw administratieve proces zijn. Tijdens onze controle besteden wij nadrukkelijk aandacht aan de belangrijke schattingen omdat deze, bedoeld of onbedoeld, het resultaat kunnen beïnvloeden.

Binnen uw organisatie hebben de belangrijkste schattingen betrekking op het inschatten van (de waarde van) de materiële vaste activa, de grondvoorraad, de vorderingen en de kortlopende schulden en de noodzaak tot het treffen van voorzieningen. Tijdens onze werkzaamheden hebben wij geen tekortkomingen aangetroffen in de schattingsmethoden en vastgesteld dat de wijze waarop deze tot stand komen niet is gewijzigd ten opzichte van vorig jaar. Wij aanvaarden uw schattingen, maar wij melden volledigheidshalve dat inherent is aan schattingen dat de uiteindelijke uitkomst kan afwijken.

Daarnaast vinden wij het belangrijk dat u in de periode na afloop van het boekjaar de uitkomsten van de gemaakte schattingen evalueert. Op die manier maakt u beter inzichtelijk hoe schattingen in de praktijk zijn uitgedraaid. Deze informatie kunt u vervolgens gebruiken om de gehanteerde schattingsmethoden en uitgangspunten voor de komende jaren te verbeteren. Een belangrijke randvoorwaarde hiervoor is het consistent en consequent verwerken van niet-routinematige boekingen in de administratie, zodat verschillen ook zichtbaar worden. Dat boekingsproces is gedurende 2023 nauwelijks verbeterd en u bent op dit punt nog niet op een passend en stabiel kwaliteitsniveau beland. Om die reden is het juist belangrijk om achteraf vast te stellen of schattingen afwijkingen hebben vertoond.

4.4 Grondexploitatie

De belangrijkste grondexploitatie van de gemeente Laren is via een deelneming ondergebracht in GEM Crailo B.V. Deze grondexploitatie is in de jaarrekening van Laren terug te zien in een verstrekte lening aan die B.V., die ultimo 2023 een waarde heeft van € 8,6 miljoen. De eindwaarde van de grondexploitatie Crailo is op basis van de actualisatie 2024 gesteld op afgerond € 7 miljoen voor belasting. Het risico met betrekking tot de waardering is dus laag.

Naast Crailo heeft Laren ook twee grondexploitaties op de balans staan onder de voorraden, te weten de Ligweide en de Harmen Vosweg. Voor de Ligweide zijn nog geen opbrengsten gerealiseerd, deze worden verwacht in 2024 en 2025. Het gaat om een bedrag van € 3,1 miljoen. Er is reeds een verkoopovereenkomst afgesloten met een projectontwikkelaar voor deze opbrengsten, waardoor het risico van de waardering van de grondexploitatie laag is. De grondexploitatie Harmen Vosweg is zeer beperkt qua omvang. Het grootste deel van de opbrengsten is reeds gerealiseerd (€ 100.000). In 2024 en 2025 worden ten laste van deze grondexploitatie nog kosten geboekt van € 188.000 en een opbrengst van € 21.000. Gezien de beperkte omvang is het risico met betrekking tot de waardering van deze grondexploitatie ook laag.

- Inhoudsopgave
- Hoofdpijnen van onze controle
- Bestuurlijke afhandeling en publicatie
- Resultaat en weerstandsvermogen
- **Controlebevindingen**
- Overzicht van niet-gecorrigeerde verschillen
- Verplichte rapportageonderdelen
- Afsluiting

4.5 Sociaal domein en participatiewet

4.5.1 Wmo en Jeugdwet via de Regio Gooi en Vechtstreek uitgevoerd

De gemeente Laren werkt voor uitvoering van de Participatiewet, WMO en jeugdwet, samen in de HBEL. Voor de inkoop en het contractbeheer van Jeugdwet en WMO werkt u ook samen met de andere gemeenten in de Regio Gooi en Vechtstreek. De Regio legt aan de gemeenten via een apart kostenoverzicht verantwoording af over de gemaakte kosten. De gemeente Laren ontvangt deze gegevens via de HBEL. Omdat de gemeente formeel verantwoordelijk is voor de uitvoering dient u deze gegevens in de eigen jaarrekening te verwerken maar komen eventuele uitvoeringstekortkomingen ook in het oordeel over getrouwheid en rechtmatigheid in uw jaarstukken terug.

Uit de controle bij de Regio komt een aantal fouten en onzekerheden naar voren. Het niet ontvangen van verantwoordingsinformatie van aanbieders is een terugkerende oorzaak maar de omvang ervan is vermoedelijk iets hoger dan vorig jaar. De oorzaak hiervan is toe te schrijven aan enkele aanbieders die de verantwoording (nog) niet hebben ingediend.

Daarnaast voert de Regio tal van controles uit op de ontvangen informatie, analyseert ze haar klachteninformatie en voert gesprekken met aanbieders. Bij deze controles constateert de Regio soms dat aanbieders fouten maken in de verantwoording. Deze fouten leiden soms tot onzekerheid over het al dan niet terecht declareren van kosten en soms tot fouten in de gedeclareerde bedragen.

In zijn algemeenheid valt op dat aanbieders later dan afgesproken bij de Regio informatie aanleveren en dat daarmee de aanlevering van de verantwoording van de Regio aan de gemeenten ook onder druk staat. De geconstateerde fouten voor getrouwheid blijven qua omvang onder de rapporteringsgrens. De gecommuniceerde getrouwheidsverschillen in de HBEL verantwoording zijn boven onze rapporteringsgrens, namelijk € 33.000 aan fouten en € 38.000 aan onzekerheden. Deze verschillen nemen wij daarmee mee in de foutenevaluatie in hoofdstuk 5.

Het regionaal en lokaal beleid lijkt vruchten af te werpen als het gaat om het beperken van de kostenstijgingen. Op basis van de cijfers vanuit de Regio Gooi en Vechtstreek is een aantal tendensen te onderkennen.

De eerste tendens is dat de kostenstijging in totaal ongeveer 15% bedraagt. Dat is veel maar in 2023 zijn veel zorgtarieven geïndexeerd op basis van de hoge inflatie uit 2022. Aanbieders worden op die manier gecompenseerd voor onder andere gestegen energiekosten en cao-ontwikkelingen. De indexatie varieert uiteraard per type zorg of ondersteuning maar is gemiddeld ongeveer 8%.

De kostenstijging voor Laren is uitsluitend terug te voeren op de uitvoering van de jeugdwet. De kosten voor de Wmo dalen zelfs licht.

De demografie is in Laren ook relevant. De gemeente groeit de laatste jaren in omvang en in 2023 waren er ongeveer 200 inwoners meer dan in 2022. De groei is echter voor het merendeel gelegen in het aantal 65-min inwoners.

- Inhoudsopgave
- Hoofdpijnen van onze controle
- Bestuurlijke afhandeling en publicatie
- Resultaat en weerstandsvermogen
- **Controlebevindingen**
- Overzicht van niet-gecorrigeerde verschillen
- Verplichte rapportageonderdelen
- Afsluiting

Dat betekent dat er vooral een effect in de jeugdwet optreedt. De kosten stijgen daar met ongeveer € 0,4 miljoen. Dit is vooral terug te voeren op de zorg die wordt verleend door LTA-aanbieders. Dat is meer specialistische, vaak dure, zorg die moeilijk te voorspellen is en zeker in kleine gemeenten van jaar tot jaar fors kan fluctueren. De toename is in 2023 ruim € 300.000 euro, terwijl de lasten in 2022 € 50.000 bedroegen.

Een belangrijke voorspellende waarde voor de toekomstige kostenontwikkelingen in het sociaal domein is de omvang van de toegewezen zorg. Die stijgt van 2022 naar 2023 in de gemeente Laren per saldo nauwelijks. Door een aanpassing in de (declaratie)systematiek van landelijke aanbieders vertekent dit beeld enigszins, maar de daling in wmo toewijzingen, en uitgaven, wijst er wel op dat de trend ombuigt.

Tot slot loopt het uitnuttingspercentage van de toegewezen zorg iets op. Dat betekent dat een groter deel van de toekenning wordt benut. Dat kan duiden op een mogelijke verdere kostenstijging maar gezien het voorgaande ligt het in de rede dat ook scherper geïndiceerd wordt. Daarmee verbetert het zicht op de te verwachten kostenontwikkeling en neemt de kans op verrassingen af.

Beleidsmatig is een paar jaar geleden afgesproken dat minder aanbieders worden toegelaten om de sturing op kwaliteit en zorgvraag te verbeteren. Het effect daarvan is in aantallen in enige mate zichtbaar. De tegenreactie is overigens ook dat de gemeente Laren, via de HBEL meer zorg buiten de Regio om inkoopt. Dat zijn lokale contracten die ook door de HBEL beheerd worden. In de praktijk zien we dat de aandacht hiervoor beperkt is en dat er minder oog is voor risico's ten aanzien van kwaliteit, betrouwbaarheid en naleving van de aanbestedingsregels in deze contracten. Wij adviseren u te overwegen welke beheersingsmaatregelen ingesteld kunnen worden om de sturing te verbeteren. Om dat voor deze contracten geen verantwoordingsinformatie beschikbaar is, merken wij dit voor een deel als onzekerheid aan in het kader van het vaststellen van de feitelijke prestatielevering.

4.5.2 Participatiewet

De participatiewet is volledig uitbesteed aan de gemeenschappelijke regeling Huizen, Blaricum, Eemnes en Laren (hierna: HBEL). Het is belangrijk dat u afspraken maakt over de werkzaamheden die de gemeente Huizen voor u verricht in het kader van de rechtmatigheidsverantwoording en specifiek het voorwaarden criterium recht, hoogte duur, maar ook de bevindingen die impact hebben op het rechtmatigheidscriterium misbruik & oneigenlijk gebruik. Maar ook dat u afspraken maakt over de financiële verantwoording, zodat u deze gegevens tijdig kunt verwerken in uw administratie. Ten tijde van de jaarrekeningcontrole waren de balansposities ten aanzien van de sociale zaken debiteuren als ook de voorziening nog niet geactualiseerd. Wij adviseren u het proces te evalueren en voor aankomend jaar afspraken te maken en dit schriftelijk vast te leggen, zowel inhoudelijk over welke werkzaamheden de uitbestede partij voor u uitvoert, als ook een concrete planning wanneer welke verantwoording wordt aangeleverd. U kunt daarbij kiezen om te werken op basis van concept cijfers, zodat u tijdig de cijfers in uw jaarrekening kunt verwerken en het geen vertraging oplevert in het jaarrekeningproces. Het uiteindelijke verschil tussen de concept cijfers en de werkelijke cijfers op basis van de financiële verantwoording dient u vervolgens te evalueren en te beoordelen of deze verschillen voor u acceptabel zijn. Wij zullen waar dit het geval is de verschillen groter dan onze rapporteringstolerantie vervolgens opnemen in de foutenevaluatie.

- Inhoudsopgave
- Hoofdlijnen van onze controle
- Bestuurlijke afhandeling en publicatie
- Resultaat en weerstandsvermogen
- **Controlebevindingen**
- Overzicht van niet-gecorrigeerde verschillen
- Verplichte rapportageonderdelen
- Afsluiting

4.6 Subsidies

De gemeente Laren verstrekt tal van subsidies aan instellingen in de gemeente om maatschappelijke activiteiten en andere initiatieven te ondersteunen die u belangrijk vindt. De doelstellingen in verordeningen, beleidsstukken en beschikkingen zijn meestal zodanig ruim geformuleerd dat de subsidieontvanger een zekere mate van ruimte heeft in de besteding. Tegelijkertijd betekent dat ook dat er meestal geen eenduidige en keiharde norm is waartegen de prestaties van de subsidieontvanger (moeten) worden afgezet. Veelal is de verantwoording financieel ingestoken en wordt voor het inzicht in activiteiten en prestaties naast het jaarverslag ook gebruik gemaakt van ambtelijk en bestuurlijk overleg.

Bij de controle van de subsidieverstrekkings hebben we geen afwijkingen geconstateerd met impact op ons getrouwheidsoordeel. Ook uit de werkzaamheden van uw interne controles zijn geen rechtmatigheidsfouten of rechtmatigheidsonduidelijkheden geconstateerd, maar wel adviespunten zoals het ontbreken van een centraal subsidieregister en een centrale vastlegging als ook niet zichtbaar toetsen op de vaststelling van de subsidies. Wel verwijzen wij voor de procesmatige adviespunten naar de managementletter 2023 van de BEL Combinatie.

Een belangrijk punt, wat wij ook zien bij de gegevensgerichte werkzaamheden, is dat er niet eenduidig wordt vastgelegd of de subsidieontvanger de activiteiten heeft verricht die zijn afgesproken. Er is geen adequaat proces waarin de organisatie waarborgt dat de subsidieontvanger tijdig (tussentijds) verantwoording aflegt over hetgeen wat is afgesproken in de subsidiebeschikking. Op deze wijze kunt u lastig onderbouwd een inschatting maken of de subsidielast volledig verantwoord mag worden in het betreffende boekjaar, of dat eventueel een te vorderen positie verantwoord moet worden ultimo boekjaar omdat de subsidieontvanger naar verwachting niet aan alle verplichtingen kan voldoen.

Door het subsidieproces te professionaliseren, bent u per jaareinde ook in staat om een deugdelijke inschatting te maken en de juistheid van de verantwoorde subsidielasten over het betreffende boekjaar te onderbouwen. Ook dit jaar heeft deze stap veel (doorloop)tijd in de controle gevraagd.

4.7 Fiscaliteiten

Binnen de gemeente Laren zijn met name de btw en de vennootschapsbelasting relevant. Net als vorig jaar constateren wij dat de btw-mengpercentages en forfaitaire percentages niet jaarlijks herijkt worden op basis van aanpassingen in de kostenstructuur. Alleen specifieke percentages ten aanzien van bijvoorbeeld grondexploitatie worden aangepast als daar aanleiding toe is.

U maakt aan het eind van het jaar op basis van nacalculatie aanpassingen ten aanzien van het btw-compensatiefonds (BCF), maar vervolgens past u de mengpercentages niet aan in het financieel systeem. Het gevolg is dat de mengpercentages een aantal jaren niet in het systeem zijn geüpdatet. U heeft aangegeven dat dit wordt ondervangen door aan het eind van het jaar te corrigeren op basis van nacalculatie, maar dat u deze analyse nog niet heeft verricht voor de boekjaren 2021, 2022 en 2023.

Hoewel de ervaring leert dat deze correcties primair verschuivingen zijn tussen soorten btw en bcf en dat daardoor u nauwelijks resultaatteffect verwacht, is door het tijdsverloop het risico op fiscale naheffingen of heffingsrente niet langer verwaarloosbaar.

- Inhoudsopgave
- Hoofdpijnen van onze controle
- Bestuurlijke afhandeling en publicatie
- Resultaat en weerstandsvermogen
- **Controlebevindingen**
- Overzicht van niet-gecorrigeerde verschillen
- Verplichte rapportageonderdelen
- Afsluiting

Wij adviseren u dan ook opnieuw om een inhaalslag te maken zowel in het verbeteren van het werkproces als in het wegwerken van de achterstallige suppletieaangiften. Zeker in de aanloop naar de implementatie van een nieuw financieel pakket is een opschoning van deze, en andere, problematiek in de boekhouding een basisvoorwaarde voor een succesvolle implementatie.

4.8 Waardering leningen

De gemeente Laren ondersteunt diverse maatschappelijke initiatieven. Niet alleen met subsidies maar ook met leningen om investeringen te doen en zo voorzieningen in stand te houden. Met sommige partijen onderhoudt de gemeente ook een subsidierelatie. Vanwege het belang voor Laren zowel financieel als op de inhoud, hebben wij u eerder geadviseerd om regelmatig geïnformeerd te worden over de stand van zaken bij deze maatschappelijke partners. Dat proces is zowel bij bestaande als bij nieuwe relaties niet ingeregeld. Daardoor ontbreekt een robuust proces om tijdig een oordeel te vormen over de positie van deze partners, eventuele aanpassingen die nodig zijn in de subsidiering en de waardering van de leningenportefeuille.

Zowel vorig jaar, als ook nog in de management letter 2023 van de BEL Combinatie hebben wij aangegeven dat wij een analyse verwachten ultimo 2023 omtrent de waardering van de uitstaande geldleningen. In de analyse verwachten wij een uiteenzetting van de contractuele afspraken zoals de looptijd, verstrekte zekerheid, aflossingsschema en in hoeverre de tegenpartij hieraan voldoet. Daarnaast verwachten wij een analyse van de kredietwaardigheid van de tegenpartij middels de meest recente jaarrekening. Op basis van deze informatie zou u in staat moeten zijn om een deugdelijke onderbouwing te geven over de waardering ultimo 2023. Alhoewel er over een aantal partijen, gegeven het betalingsgedrag of op basis van de onderliggende resultaten (resultaat boekjaar, solvabiliteit en/of liquiditeit van de tegenpartij), onzekerheid is over de waardering per ultimo 2023, bent u van mening dat er nog geen reden is om een voorziening te treffen. Op basis van gevoerde gesprekken met u, als ook de ontvangen onderliggende documentatie, kunnen wij, ondanks de onzekerheid, ons vinden in uw standpunt over de waardering ultimo 2023.

4.9 Uitbesteding gemeentelijke belastingen

Vanaf boekjaar 2023 zijn de gemeentelijke belastingtaken van de gemeente Laren uitbesteed aan de gemeente Huizen onder de vlag van de Gemeenschappelijke regeling Gemeentebelastingen Huizen, Blaricum en Laren. In de management letter 2023 van de BEL Combinatie hebben wij al aangegeven dat er geen contractuele afspraken zijn gemaakt over tussentijdse terugkoppeling wat betreft geleverde prestaties en op welke wijze de uitvoerende partij per jaareinde verantwoording moet afleggen middels een financiële verantwoording. Uiteindelijk is er in mei een financiële verantwoording met u gedeeld, maar ontbrak bij de start van de controle een zichtbare aansluiting tussen deze financiële verantwoording en uw financiële administratie. Ook was er geen analyse verricht op de waardering van de openstaande belastingdebiteuren ultimo 2023. Omdat u hierover geen concrete afspraken heeft gemaakt met de gemeente Huizen, bent u zelf verantwoordelijk voor het bepalen van de waardering van de belastingdebiteuren. Gegeven de openstaande belastingdebiteuren van afgerond € 0,2 miljoen, verwachten wij geen materiële onzekerheid over deze openstaande post. Wij adviseren u voor aankomend jaar deze analyse wel tijdig op te stellen.

- Inhoudsopgave
- Hoofdpijnen van onze controle
- Bestuurlijke afhandeling en publicatie
- Resultaat en weerstandsvermogen
- **Controlebevindingen**
- Overzicht van niet-gecorrigeerde verschillen
- Verplichte rapportageonderdelen
- Afsluiting

4.10 Voorzieningen

De totale omvang van de voorzieningen bij de gemeente Laren bedraagt € 2,7 miljoen en ligt daarmee in lijn met voorgaand jaar (2022: € 2.6 miljoen). De belangrijkste voorzieningen zijn de pensioenvoorziening voor wethouders van € 0,6 miljoen, de voorziening riolering € 0,6 miljoen, de voorziening grafrechten van € 0,6 miljoen en de onderhoudsvoorzieningen van € 0,9 miljoen.

De daling van de pensioenvoorziening van € 0,9 miljoen naar € 0,6 miljoen is het gevolg van de correctie op het herverzekerde deel van de pensioenaanspraken door de gemeente. Vorig jaar kon onvoldoende inzicht gegeven worden over de methodiek en derhalve hebben we toen een deel van de pensioenvoorziening aangemerkt als onzeker. Voor het boekjaar 2023 heeft u dit uitgezocht en is de pensioenvoorziening voor dit effect gecorrigeerd. Wij zijn het eens met de wijze van verantwoording.

De voorziening voor riolering is geoormerkt. De ontwikkeling van deze voorziening is het gevolg van het resultaat op dit product. Meer- of minderkosten en afwijkingen in het geheven rioolrecht leiden tot een mutatie in de voorziening. In 2023 is op basis van uw berekening sprake van een resultaat van € 0,2 miljoen. Dit bedrag wordt toegevoegd aan de voorziening.

De voorziening afvalstoffenheffing is nihil. Er is geen sprake van een positief saldo over 2023 en deze voorziening was ultimo 2022 al € 0 miljoen.

De ontwikkeling van de voorziening grafrechten is afhankelijk de toevoeging op basis van de afkoop grafrechten. De toevoeging in 2023 was € 0,1 miljoen. De vrijval van € 0,05 miljoen ligt in lijn met vorig jaar, hetgeen in lijn der verwachting gezien de afkoop gelijkmatig vrijvalt over de afgekochte jaren. Per saldo resulteert dit in een hogere voorziening ten opzichte van voorgaand jaar.

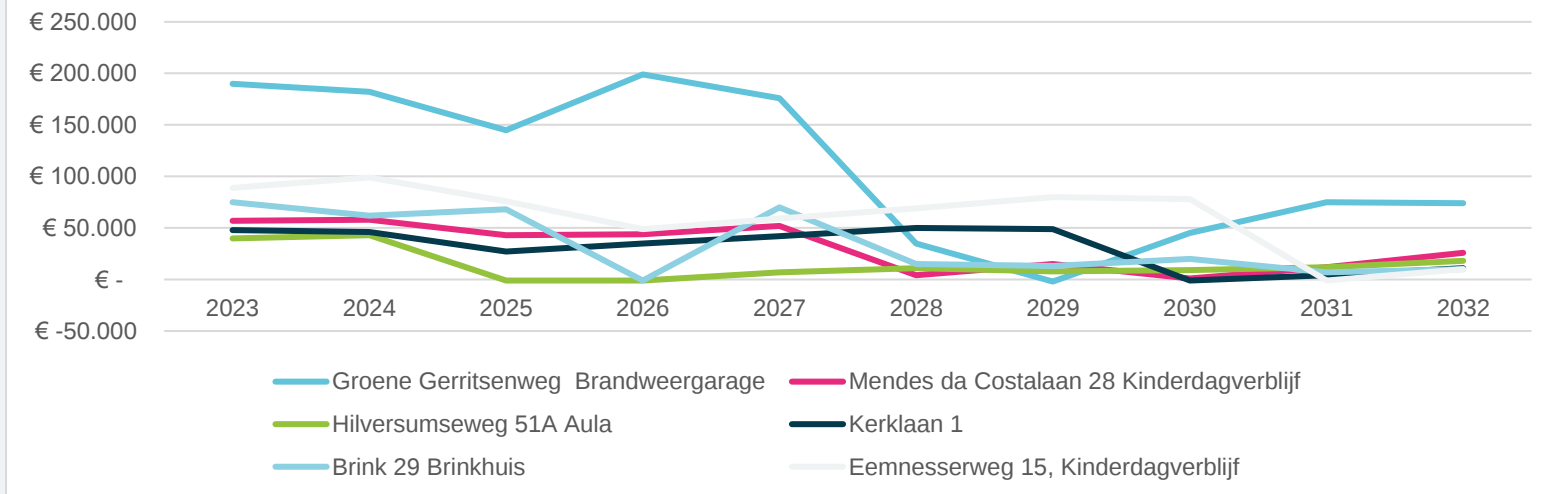
U heeft 11 verschillende onderhoudsvoorzieningen, waarbij wij hebben vastgesteld dat de dotaties aansluiten met uw meerjarenonderhoudsplan. Het meerjarenonderhoudsplan verwerkt u in uw begroting en wordt op basis daarvan goedgekeurd door de raad. Periodiek laat u een externe partij een inspectierapport opstellen. U voldoet met uw methodiek aan de notitie materiele vaste activa van de commissie BBV om een actueel beheerplan te hebben.

De afgelopen jaren concludeert u een jaarlijkse onderbesteding van het onderhoud. De jaarlijkse werkelijke onderhoudskosten liggen lager dan de geplande onderhoudskosten. De toekomstige onderhoudskosten registreert u in een daarvoor bestemde applicatie. Als geplande werkzaamheden niet worden uitgevoerd, maar worden doorgeschoven naar het volgend jaar, dan past u dit aan in de desbetreffende applicatie. Hierdoor heeft u altijd actueel inzicht in de toekomstige onderhoudskosten.

Op basis van onderstaande overzicht van de zes grootste onderhoudsvoorzieningen, wat ultimo 2023 82% van de onderhoudsvoorziening vertegenwoordigt, zien wij op basis van uw doorkijk middels het meerjarenonderhoudsplan geen negatieve voorziening ontstaan, en daarmee achten wij de jaarlijkse dotatie voldoende.

- Inhoudsopgave
- Hoofdpijnen van onze controle
- Bestuurlijke afhandeling en publicatie
- Resultaat en weerstandsvermogen
- **Controlebevindingen**
- Overzicht van niet-gecorrigeerde verschillen
- Verplichte rapportageonderdelen
- Afsluiting

Ontwikkeling onderhoudsvoorziening gebouwen 2023-2032

4.11 Administratie hygiëne

Een gemeentelijke administratie is relatief complex omdat op verschillende aggregatieniveaus en in verschillende dimensies gerapporteerd moet worden. Financiële gegevens moeten tenslotte op taakveld, programma, kostenplaats en iv3-code kloppend zijn. Daarnaast is consistentie in de omgang met btw, investeringskredieten en balansverantwoording belangrijk. Ook de juiste afgrenzing en rubricering zijn aandachtspunten.

Vanwege al deze facetten is een zorgvuldig boekingsproces essentieel voor een zuivere administratie en adequate sturingsinformatie. Alleen dan zijn analyse op juistheid en volledigheid van stromen mogelijk, en is een juiste informatievoorziening aan het college en de raad mogelijk. Binnen de organisatie is onvoldoende stabiliteit in medewerkers en technische basiskennis aanwezig om dit proces te borgen. Daardoor is er in de voorbereiding van de controle, maar ook als uitvloeisel van onze controle, een grote hoeveelheid correctieboekingen nodig om de cijfers op de juiste plek in de jaarrekening te krijgen. Dat is ook niet in alle gevallen gelukt. Derhalve zijn een aantal niet gecorrigeerde fouten opgenomen in de foutenevaluatie in hoofdstuk 5.

Ons oordeel als accountant ziet primair op de getrouwe weergave van het resultaat per programma en het vermogen. In dit kader bezien zijn de belangrijkste verschuivingen geïdentificeerd en gecorrigeerd. Op de meer gedetailleerde niveaus is dat echter niet het geval. Daarvoor ontbrak bij u de capaciteit en doorlooptijd.

- Inhoudsopgave
- Hoofdpijnen van onze controle
- Bestuurlijke afhandeling en publicatie
- Resultaat en weerstandsvermogen
- **Controlebevindingen**
- Overzicht van niet-gecorrigeerde verschillen
- Verplichte rapportageonderdelen
- Afsluiting

Zo hebben we geconstateerd dat een saldering van baten en lasten binnen het sociaal domein heeft plaatsgevonden. Omdat het saldo op het programma juist is leidt dit niet tot een getrouwheidsfout, maar wel tot een lagere rechtmatigheidsfout omdat de lasten meer overschreden worden dan het college heeft gerapporteerd. Deze fout van € 190.000 leidt echter niet tot een bevinding in het kader van de rechtmatigheidsverantwoording omdat naar ons oordeel het beeld daardoor niet wordt geraakt. Het college heeft tenslotte al een overschrijding van de begroting gerapporteerd en concludeert dat de grens van 3% is overschreden. Administratieve hygiëne is voor ons als accountant meestal geen grote issue maar vanwege het effect op de doorlooptijd van de controles en vooral vanwege de implementatie van een nieuw financieel pakket in voorbereiding loopt u met de huidige scherpste in de boekhouding het risico dat onzuivere gegevens worden meegenomen naar het nieuwe pakket. Wij hebben het college geadviseerd op korte termijn aandacht te besteden aan dit opschoonaspect van de administratie in voorbereiding op de migratie.

4.12 Omgevingsvergunningen

Op basis van uw legesverordening artikel 2.3 dient u de leges in rekening te brengen op het moment van het in behandeling nemen van de aanvraag. Op basis van de deelwaarnemingen constateren wij dat u de leges in rekening brengt als een vergunning is verstrekt. Dit strookt niet met uw eigen legesverordening. Wij constateren dat in de opbrengsten van boekjaar 2023 diverse zaaknummers met aanvragen uit voorgaande jaren zijn opgenomen, wat impliceert dat u niet consistent de opbrengst verantwoordt bij het in behandeling nemen van de aanvraag. Alhoewel de legesverordening niet één op één aansluit met het zogenaamde matchingsprincipe, waarbij u de opbrengsten verantwoordt op het moment dat de diensten zijn geleverd (in dit geval wanneer u de aanvraag in behandeling neemt), vragen wij wel u de aandacht hiervoor om de juistheid van de afgrenzing te waarborgen. Op basis van een analyse van de aanvragen concluderen wij voor dit jaar dat het effect vermoedelijk onder de rapporteringsdrempel ligt.

4.13 Duurzaamheidsverslaggeving

De wereld heeft in 2023 diverse gebeurtenissen meegemaakt die we kunnen plaatsen binnen het thema klimaatverandering. Recordhoogten qua temperatuur enerzijds, en zomerstormen, extreme regenval en overstromingen, hagelstenen als tennisballen anderzijds. Deze excessen brengen directe schade toe aan mensen en aan bezittingen. Ook stemt dit tot nadenken over de maatregelen die nodig zijn om deze ontwikkelingen te keren, dan wel af te remmen. Daarin hebben overheden, bedrijven en burgers, allemaal een rol en zijn van invloed op de risico's die u als gemeente loopt, maar hebben uiteraard ook impact op inwoners, bedrijven en instellingen.

Eind november 2022 heeft het Europees Parlement ingestemd met een EU-richtlijn die voorschrijft dat grote ondernemingen verplicht worden in hun bestuursverslag te rapporteren over hun impact op milieuaspecten en HR- en sociale aspecten, oftewel mens en milieu. Dat is de Corporate Sustainability Reporting Directive (CSRD). Deze richtlijn geldt voor met ingang van 2025 voor grote ondernemingen en met ingang van 2026 voor beursgenoteerde mkb-ondernemingen.

- Inhoudsopgave
- Hoofdpijnen van onze controle
- Bestuurlijke afhandeling en publicatie
- Resultaat en weerstandsvermogen
- Controlebevindingen
- Overzicht van niet-gecorrigeerde verschillen
- Verplichte rapportageonderdelen
- Afsluiting

Hoewel deze verplichtingen vooralsnog niet voor gemeenten gaan gelden, kunnen wij ons indenken dat u, mede gezien uw maatschappelijke rol, zich beraadt of en in hoeverre u ook aan de gedachten achter deze CSRD-richtlijn zou willen voldoen. Hoewel u dat niet expliciet maakt, koppelt u duurzaamheidsdoelstellingen op dit moment vooral aan thema's rondom milieu en dan vooral energieverbruik. Duurzaamheid is echter breder dan dat, omdat bijvoorbeeld ook de duurzame inzetbaarheid van personeel en circulariteit hier een onderdeel van zijn. Wij adviseren u daarom na te denken hoe deze thema's binnen Laren en BEL Combinatie een plaats kunnen krijgen.

- Inhoudsopgave
- Hoofdpijnen van onze controle
- Bestuurlijke afhandeling en publicatie
- Resultaat en weerstandsvermogen
- Controlebevindingen
- **Overzicht van niet-gecorrigeerde verschillen**
- Verplichte rapportageonderdelen
- Afsluiting

5. Overzicht van niet-gecorrigeerde verschillen

De jaarrekeningcontrole voeren wij uit met een bepaalde marge. Deze marge noemen we de materialiteit. De materialiteit is voorgeschreven in het Besluit Accountantscontrole Decentrale Overheden (BADO) en bevestigd in uw controleprotocol. Daarbij kan rekening worden gehouden met specifieke factoren of risico's, de zogenaamde "kwalitatieve materialiteit". Tevens gelden scherpere grenzen voor de naleving van de WNT.

Het Bado stelt dat de maximaal te hanteren materialiteit 1% bedraagt van het totaal van de lasten (inclusief toevoegingen aan de reserves). De bij u gehanteerde materialiteit bedraagt afgerond € 340.000 op basis van het totaal aan lasten van ruim € 34,1 miljoen. Mochten we niet-gecorrigeerde controleverschillen onderkennen die dit bedrag overschrijden dan kunnen we geen goedkeurende verklaring afgeven. Voor geconstateerde onzekerheden geldt een marge van 3% en dus een bedrag van € 1.022.000.

Dit laatste bedrag is ook uw eigen, door de gemeenteraad vastgestelde, verantwoordingsgrens voor de rechtmatigheidsverantwoording.

In het kader van de bestuurlijke afhandeling en het dechargeproces melden wij eventuele geconstateerde afwijkingen die niet meer gecorrigeerd zijn in de jaarrekening. Deze zijn vanaf een lager bedrag dan de materialiteit mogelijk voor u relevant. Wij melden alleen afwijkingen boven een bepaalde grens. Deze bedraagt bij u ongeveer € 17.000.

Zoals bekend geven wij met ingang van 2023 alleen een getrouwheidsoordeel af, u vindt daarom in de tabel hierna geen weergave meer van bevindingen ten aanzien van rechtmatigheid.

- Inhoudsopgave
- Hoofdpijnen van onze controle
- Bestuurlijke afhandeling en publicatie
- Resultaat en weerstandsvermogen
- Controlebevindingen
- **Overzicht van niet-gecorrigeerde verschillen**
- Verplichte rapportageonderdelen
- Afsluiting

Niet-gecorrigeerde controleverschillen	Bedrag (bruto weergave)	Invloed eigen vermogen ultimo jaar	Invloed resultaat
Aansluitverschil tussen de regio en de verantwoording van Jeugd in de HBEL verantwoording (te laag verantwoord), zoals gecommuniceerd in het overzicht van niet- gecorrigeerde verschillen HBEL verantwoording (zie hoofdstuk 4.5.1).	€ 33.000 (N)	€ 33.000 (N)	€ 33.000 (N)
De voorziening debiteuren is onjuist (te hoog) verantwoord (zie hoofdstuk 4.11).	€ 46.000 (V)	€ 46.000 (V)	€ 46.000 (V)
De SiSa balanspositie D14 is onvolledig opgenomen als schuldpositie onder de ontvangen voorschotbedragen met specifiek bestedingsdoel (zie hoofdstuk 4.11).	€ 64.000 (N)	€ 64.000 (N)	€ 64.000 (N)
De SiSa balanspositie D19 is onvolledig opgenomen als schuldpositie onder de ontvangen voorschotbedragen met specifiek bestedingsdoel (zie hoofdstuk 4.11).	€ 220.000 (N)	€ 220.000 (N)	€ 220.000 (N)
De SiSa balanspositie G10 is onvolledig opgenomen als schuldpositie onder de ontvangen voorschotbedragen met specifiek bestedingsdoel (zie hoofdstuk 4.11).	€ 36.000 (N)	€ 36.000 (N)	€ 36.000 (N)
De SiSa balanspositie G13 is onjuist opgenomen als schuldpositie onder de ontvangen voorschotbedragen met specifiek bestedingsdoel (zie hoofdstuk 4.11).	€ 20.000 (V)	€ 20.000 (V)	€ 20.000 (V)
De SiSa balanspositie C94 is onjuist opgenomen als schuldpositie onder de ontvangen voorschotbedragen met specifiek bestedingsdoel (zie hoofdstuk 4.11).	€ 48.000 (V)	€ 48.000 (V)	€ 48.000 (V)
In de overlopende passiva is een schuldpositie opgenomen, welke al is betaald in 2023, derhalve is de schuldpositie te hoog verantwoord (zie hoofdstuk 4.11).	€ 29.000 (V)	€ 29.000 (V)	€ 29.000 (V)
Totaal verschillen getrouwheid	€ 496.000	€ 210.000 (N)	€ 210.000 (N)
Onzekerheden vanuit de regioverantwoording en prestatielevering niet vast te stellen (jeugd buiten DLP), zoals gecommuniceerd in het overzicht van niet- gecorrigeerde verschillen HBEL verantwoording (zie hoofdstuk 4.5.1).	€ 38.000	€ 38.000	€ 38.000
Betreft een nog niet afgewikkelde balanspositie als onderdeel van de overlopende passiva (voorschotten SOZA HBEL) (zie hoofdstuk 4.11).	€ 104.000	€ 104.000	€ 104.000
Totaal onzekerheden getrouwheid	€ 142.000	€ 142.000	€ 142.000

- Inhoudsopgave
- Hoofdpijnen van onze controle
- Bestuurlijke afhandeling en publicatie
- Resultaat en weerstandsvermogen
- Controlebevindingen
- [Overzicht van niet-gecorrigeerde verschillen](#)
- Verplichte rapportageonderdelen
- Afsluiting

Daarnaast informeren wij u over gecorrigeerde controleverschillen of andersoortige afwijkingen die het gevolg zijn van significante tekortkomingen in de interne beheersing, frauderisico's met zich meebrengen of naar onze mening onder uw aandacht zouden moeten worden gebracht. Er zijn in het controleproces geen afwijkingen geconstateerd die op grond van het bovenstaande gerapporteerd zouden moeten worden.

- Inhoudsopgave
- Hoofdpijnen van onze controle
- Bestuurlijke afhandeling en publicatie
- Resultaat en weerstandsvermogen
- Controlebevindingen
- Overzicht van niet-gecorrigeerde verschillen
- **Verplichte rapportageonderdelen**
- Afsluiting

6. Verplichte rapportageonderdelen

6.1 Inleiding

Op grond van de verslaggevingsregels, de voorschriften die het ministerie van Binnenlandse Zaken en Koninkrijksrelaties uitvaardigt en ook de beroepsregels van de Nederlandse Beroepsorganisatie van Accountants (NBA) zijn een aantal rapportage onderdelen verplicht. In dit deel van het accountantsverslag hebben we deze opgenomen.

6.2 Rapporteren over fraude

Van de accountant wordt op grond van de regels van de beroepsorganisatie (NBA) een professioneel-kritische houding verwacht ten aanzien van afwijkingen van materieel belang als gevolg van fraude in de jaarrekening maar ook met betrekking tot omkoping, corruptie, ondermijning en de naleving van andere wet- en regelgeving.

De aandacht voor het thema fraude en integriteit neemt de laatste jaren steeds verder toe. Het zorgt ervoor dat organisaties steeds vaker gevraagd wordt transparant te zijn in de visie, het beleid en het toezicht op het integer handelen in alle geledingen van de organisatie.

Dat gaat dus niet alleen over fraude maar ook over misbruik en oneigenlijk gebruik, het hanteren van gedragscodes en de naleving van andere regelgeving bijvoorbeeld op het gebied van arbeidsomstandigheden en milieu. Dit geldt niet alleen op de werkvloer, maar vraagt ook iets van organisatie, college en raad.

Met ingang van 2022 wordt ook van gemeenten verwacht dat zij in het jaarverslag rapporteren over de fraudegevoeligheid van de organisatie. De kadernota rechtmatigheid is hierop aangepast. Rapporteren over fraude voelt in veel gevallen als een spannend onderwerp, zeker voor bestuurders. In onze managementletter bij de BEL Combinatie hebben we geadviseerd om een (fraude) risicoanalyse op te stellen. U bent in de paragraaf bedrijfsvoering nader ingegaan. Dat is een belangrijke stap op weg naar een verdere organisatie brede verankering van en verbinding tussen vraagstukken rondom fraude, misbruik en oneigenlijk gebruik die binnen teams en afdelingen spelen. Deze stap is een eerste op de weg naar een fraudebeheersplan, die nog niet als norm geldt maar waar de maatschappelijke tendens wel naar toe beweegt.

De accountant maakt zelf ook een inschatting van de frauderisico's binnen een organisatie, en vormt zich een beeld van de maatregelen van interne beheersing die de organisatie heeft getroffen om mogelijke fraudes van materieel belang te voorkomen en te bezien of deze maatregelen effectief zijn. Datzelfde geldt ook voor integriteitsrisico's en mogelijke niet-naleving van andere regelgeving.

- Inhoudsopgave
- Hoofdpijnen van onze controle
- Bestuurlijke afhandeling en publicatie
- Resultaat en weerstandsvermogen
- Controlebevindingen
- Overzicht van niet-gecorrigeerde verschillen
- **Verplichte rapportageonderdelen**
- Afsluiting

In iedere organisatie bestaat een risico op het doorbreken van de interne beheersing door het management bij de totstandkoming van schattingen. We beoordelen in het kader van onze controle de interne processen op deze schattingen en doen detailcontroles op de uitgangspunten en aannames die aan significante schattingen ten grondslag liggen. Ook zijn we alert op ongebruikelijke transacties, samenwerkingsrelaties en de naleving van procedures die mede tot doel hebben transparantie en integer handelen te bevorderen. Elementen daaruit zijn controles op de prestatielevering bij inkooptransacties, het naleven van het inkoopbeleid en aanbestedingsregels. Daarnaast onderkennen we risico's in bepaalde delen van de opbrengstverantwoording.

Wanneer sprake is van een aanwijzing voor fraude, dan communiceren wij dit, afhankelijk van de aard van de fraude, met de directie en, in sommige gevallen, bij fraude in de top van de organisatie, of wanneer onvoldoende herstelwerkzaamheden worden ondernomen, met de raad. In dat geval rapporteren wij daar veelal separaat over. Tijdens onze werkzaamheden besteden wij ook aandacht aan elementen van beïnvloeding en druk die kunnen leiden tot een aantasting van de integriteit van het bestuurlijk handelen binnen de organisatie.

Tijdens de controle hebben wij een professioneel-kritische houding betracht ten opzichte van risico's van fraude in de jaarrekening, maar daarbij merken wij op dat onze controle niet specifiek gericht is op het ontdekken van fraude. Tijdens de uitvoering van onze controle van de jaarrekening 2023 hebben wij geen aanwijzingen verkregen dat er sprake is geweest van materiële fraude.

6.3 Continuïteitsbeoordeling

In het kader van de jaarrekeningcontrole beoordelen wij ook het vermogen van de organisatie om de activiteiten in de komende twaalf maanden voort te zetten. Elementen die we in deze beoordeling betrekken zijn onder meer de vermogenspositie, de begroting voor het komende boekjaar, de afhankelijkheid van eigen inkomsten, de risico's die u zelf identificeert en uiteraard ook de risico's die wij als uw accountant signaleren.

Net als ten aanzien van het onderwerp fraude is ook rapportering in de controleverklaring over continuïteit met ingang van 2022 verplicht. Hoewel vanwege de wettelijke waarborgen feitelijke discontinuïteit van uw gemeente als geheel niet aan de orde is, kan onder omstandigheden de financiële positie wel aanleiding zijn tot het schrappen van taken of het afstoten van activa. Ook externe ontwikkelingen zoals de energieprijzontwikkeling zijn van invloed op de manier waarop naar uw financiële positie gekeken wordt. In onze controleverklaring is meer informatie dan voorheen opgenomen over de continuïteitsbeoordeling die wij uitvoeren. Om die reden vragen wij uw aandacht voor deze beoordeling. Ons werk begint immers met uw eigen inschattingen over de toekomst.

In de waarderingsgrondslagen bent u ingegaan op het onderwerp "continuïteit". Er bestaan geen voornemens om op korte termijn taken of activiteiten te beëindigen en u bent van mening dat de continuïteit gezekerd is. Wij hebben op basis van onze controle, en de ons ter beschikking staande informatie, geen signalen die wijzen op het tegengestelde.

- Inhoudsopgave
- Hoofdpijnen van onze controle
- Bestuurlijke afhandeling en publicatie
- Resultaat en weerstandsvermogen
- Controlebevindingen
- Overzicht van niet-gecorrigeerde verschillen
- **Verplichte rapportageonderdelen**
- Afsluiting

6.4 Verantwoording Specifieke uitkeringen

Ter voorkoming van onnodige verantwoordingsdruk verstrekt het Rijk een groot aantal specifieke geldstromen die via het systeem van Single Information Single Audit, moeten worden verantwoord.

De verantwoordingsgegevens voor deze regeling worden opgenomen in de zogeheten SiSa-bijlage bij de jaarrekening. In tegenstelling tot de andere onderdelen van de jaarrekening is de controleverklaring bij de jaarrekening 2023 niet alleen van toepassing op de getrouwheid, maar ook op de rechtmatigheid van de in deze bijlage opgenomen bestedingen. In de SiSa-bijlage zijn vrijwel alleen financiële gegevens opgenomen.

Vanwege de specifieke verantwoording is meer informatie nodig over de uitvoering van deze taken en regelingen. De verschillende voorwaarden maken het voorbereiden en controleren van de SiSa-bijlage een arbeidsintensieve klus. Daarbij is aanlevering van informatie door de vakafdelingen aan C&F cruciaal. Dat proces loopt bij u nog verre van soepel, mede omdat een duidelijke coördinatie ontbreekt en de vakafdelingen onvoldoende prioriteit geven aan dit onderdeel.

De controlevoorschriften voor de SiSa-bijlage zijn opgenomen in de Nota verwachtingen accountantscontrole. Hierin staan onder meer de wijze waarop de controle moet worden ingestoken en zijn specifieke rapporteringsgrenzen voorgeschreven, te weten per specifieke uitkering:

- € 12.500 als de omvangsbasis kleiner dan of gelijk aan € 125.000 is.
- 10% indien de omvangsbasis groter is dan € 125.000 en kleiner dan of gelijk aan € 1,0 mln.
- € 125.000 indien de omvangsbasis groter is dan € 1,0 mln.

Wij hebben geen fouten of onzekerheden geconstateerd met betrekking tot de SiSa-bijlage 2023 van de gemeente Laren die deze grenzen overschrijden. In dit hoofdstuk wordt ingegaan op de bevindingen, ook als er geen fouten en onzekerheden zijn aangetroffen. In de bijlage bij dit accountantsverslag nemen we de verplichte tabel op. Deze tabel dient aan het ministerie van BZK ter beschikking te worden gesteld.

6.5 Verantwoordelijkheden in het controleproces

In de controleverklaring wijzen wij op de verdeling van de verantwoordelijkheden van de gemeente Laren en de accountant in het controleproces.

Het college van burgemeester en wethouders is verantwoordelijk voor het opmaken van de jaarstukken in overeenstemming met het Besluit Begroting en Verantwoording Provincies en Gemeenten. Het is, en dat beschrijven we ook in de controleverklaring, onze verantwoordelijkheid om de controle van deze jaarrekening uit te voeren met in achtneming van Nederlands recht waaronder het besluit accountantscontrole decentrale overheden en uw eigen controleprotocol. Het voldoen aan gedragsnormen, waar onafhankelijkheid zoals in de vorige paragraaf een onderdeel van is, hoort daarbij.

- Inhoudsopgave
- Hoofdpijnen van onze controle
- Bestuurlijke afhandeling en publicatie
- Resultaat en weerstandsvermogen
- Controlebevindingen
- Overzicht van niet-gecorrigeerde verschillen
- **Verplichte rapportageonderdelen**
- Afsluiting

Onze controle plannen wij zodanig dat we een redelijke mate van zekerheid bereiken dat de jaarrekening geen materiele onjuistheden bevat als gevolg van fouten of fraude. Doordat we werken met steekproeven en andere technieken, bestaat de kans dat fouten ondanks het naar behoren uitvoeren van de controle niet ontdekt worden.

Het is overigens de primaire verantwoordelijkheid van het college om, onder toezicht van de raad, voldoende maatregelen te nemen om fouten en fraude te voorkomen. Daarbij hoort eveneens dat maatregelen ter opsporing in de organisatie worden getroffen. In onze controle besteden wij om die reden uitgebreid aandacht aan deze maatregelen en voeren wij zelf werkzaamheden uit op posten en stromen die, in zijn algemeenheid of bij u, meer dan gemiddeld risicovol zijn.

Dat betreft onder andere schattingsposten, correctieboekingen, memoriaalboekingen en de beoordeling van de zakelijkheid van (mogelijk) ongebruikelijke transacties.

Ter afsluiting van het controleproces verstrekt het college aan ons de bevestiging bij de jaarrekening. Hierin geeft het college aan dat zij alle door ons benodigde gegevens hebben verstrekt en dat de jaarrekening naar de laatste inzichten is opgemaakt. Wij hebben, behoudens de in hoofdstuk 5 opgenomen controleverschillen, geen specifieke elementen aan de bevestiging toegevoegd.

Wel hebben wij in de bevestiging bij de jaarrekening de aandacht voor continuïteit van de organisatie en de activiteiten. Hoewel de continuïteit bij decentrale overheden door het Rijk gegarandeerd is, kunnen wel degelijk effecten in de jaarrekening ontstaan als gevolg van keuzes in de activiteiten van de gemeente. De toevoeging behelst de bevestiging dat daar bij u geen sprake van is.

6.6 Automatiseringsomgeving

In overeenstemming met artikel 2:393 van het Burgerlijk Wetboek delen wij u mee dat er naar aanleiding van de controle van de jaarrekening geen zaken betreffende de betrouwbaarheid en de continuïteit van de geautomatiseerde gegevensverwerking zijn op te merken.

Onze jaarrekeningcontrole is gericht op het geven van een oordeel omtrent de jaarrekening zelf en is niet primair gericht op het doen van uitspraken omtrent de betrouwbaarheid en de continuïteit van de geautomatiseerde gegevensverwerking als geheel of van onderdelen daarvan.

Onze bevindingen daaromtrent raken dan ook slechts die onderdelen die wij onderzocht hebben in het kader van de jaarrekening, wat wil zeggen dat wij ter zake geen volledigheid pretenderen. Hiervoor is een specifiek daarop gericht onderzoek noodzakelijk. Gelet op de beperkte mate van geautomatiseerde beheersmaatregelen in uw organisatie is een dergelijk onderzoek niet noodzakelijk voor de uitvoering van onze werkzaamheden. Uit onze controle zijn geen bijzonderheden gebleken waarop wij u via deze rapportage willen attenderen. Wij attenderen u wel op de aanstaande invoering van de NIS2-richtlijn. Deze normenset voor digitale veiligheid vraagt vooral meer van u op het vlak van IT-beleid en IT-governance. De aansturing van partijen die voor u werken met data, zoals de BEL Combinatie en de HBEL wordt dus nog belangrijker.

- Inhoudsopgave
- Hoofdpijnen van onze controle
- Bestuurlijke afhandeling en publicatie
- Resultaat en weerstandsvermogen
- Controlebevindingen
- Overzicht van niet-gecorrigeerde verschillen
- **Verplichte rapportageonderdelen**
- Afsluiting

6.7 Onafhankelijkheid gewaarborgd

De beroepsorganisatie van accountants NBA heeft de voorschriften in het kader van de onafhankelijkheid opgenomen in de Verordening inzake de onafhankelijkheid van accountants bij assurance-opdrachten (ViO). De naleving van de beroepsregels, waaronder de ViO is in de organisatie van Eshuis Registeraccountants ingebed.

Op basis van onze toetsing aan deze verordening concluderen wij dat onze onafhankelijkheid als certificerend accountant bij de gemeente Laren voldoende is gewaarborgd. Wij hebben het afgelopen jaar geen andere opdrachten voor u uitgevoerd dan de controle van de jaarrekening en de direct daarmee samenhangende werkzaamheden.

- Inhoudsopgave
- Hoofdpijnen van onze controle
- Bestuurlijke afhandeling en publicatie
- Resultaat en weerstandsvermogen
- Controlebevindingen
- Overzicht van niet-gecorrigeerde verschillen
- Verplichte rapportageonderdelen
- Afsluiting

7. Afsluiting

Wij danken de medewerkers van de gemeente Laren voor de samenwerking in de afgelopen periode. Wij vertrouwen erop u met dit rapport voldoende te hebben geïnformeerd. Natuurlijk zijn wij graag bereid tot het verstrekken van nadere toelichting en het beantwoorden van vragen.

Hoogachtend,
Eshuis Registeraccountants B.V.
Was getekend: drs. E. Vriesen RA

Bijlagen:

1. Tabel met bevindingen inzake de specifieke uitkeringen
2. Getekende controleverklaring
3. Ongetekende controleverklaring in enkelvoud
4. Gewaarmerkte jaarrekening in enkelvoud

BIJLAGE BIJ ACCOUNTANTSVERSLAG 2023 SISA GEMEENTE LAREN

Hierna volgt de door het ministerie van BZK voorgeschreven rapporteringstabel inzake SiSa.

- Inhoudsopgave
- Hoofdpijnen van onze controle
- Bestuurlijke afhandeling en publicatie
- Resultaat en weerstandsvermogen
- Controlebevindingen
- Overzicht van niet-gecorrigeerde verschillen
- Verplichte rapportageonderdelen
- Afsluiting

Nummer specifieke uitkering conform SiSa-bijlage 2023	Specifieke uitkering	Fout of onzekerheid	Financiële omvang in euro's	Toelichting fout / onzekerheid
JenV A16	Bekostigingsregeling opvang ontheemden Oekraïne	NVT	NVT	NVT
FIN B2	Regeling specifieke uitkering gemeentelijke hulp aan gedupeerden kinderopvangtoeslagproblematiek 2021	NVT	NVT	NVT
BZK C32	Regeling specifieke uitkering ventilatie in scholen	NVT	NVT	NVT
BZK C55	Aanpak energiearmoede	NVT	NVT	NVT
BZK C62	Regeling specifieke uitkering kwijtschelding gemeentelijke belastingen	NVT	NVT	NVT
BZK C92	Regeling specifieke uitkering Informatiepunten Digitale Overheid	NVT	NVT	NVT
BZK C94	Regeling specifieke uitkering verduurzaming slecht geïsoleerde woningen van eigenaar-bewoners en woningen van verenigingen van eigenaars, woonverenigingen en wooncoöperaties in het kader van het Nationaal Isolatieprogramma	NVT	NVT	NVT
OCW D8	Onderwijsachterstandenbeleid 2023 - 2026 (OAB)	NVT	NVT	NVT
OCW D14	Regeling specifieke uitkering inhalen COVID-19 gerelateerde onderwijsvertragingen	NVT	NVT	NVT
OCW D19	Tijdelijke onderwijshuisvesting ontheemden	NVT	NVT	NVT
IenW E44B	Tijdelijke impulsregeling klimaatadaptatie 2021 - 2027 (SiSa tussen medeoverheden)	NVT	NVT	NVT

- Inhoudsopgave
- Hoofdpijnen van onze controle
- Bestuurlijke afhandeling en publicatie
- Resultaat en weerstandsvermogen
- Controlebevindingen
- Overzicht van niet-gecorrigeerde verschillen
- Verplichte rapportageonderdelen
- Afsluiting

EZK F28	Tijdelijke regeling capaciteit decentrale overheden voor klimaat- en energiebeleid	NVT	NVT	NVT
SZW G2	Gebundelde uitkering op grond van artikel 69 Participatiewet_gemeentedeel 2023	NVT	NVT	NVT
SZW G3	Besluit bijstandverlening zelfstandigen 2004 (uitsluitend kapitaalverstrekking)_gemeentedeel 2023	NVT	NVT	NVT
SZW G4	Tijdelijke overbruggingsregeling zelfstandig ondernemers (Tozo)_gemeentedeel 2023	NVT	NVT	NVT
SZW G10	Wet inburgering 2021_gemeentedeel 2023	NVT	NVT	NVT
SZW G12	Kwijtschelden publieke schulden SZW-domein hersteloperatie kinderopvangtoeslagaffaire_gemeentedeel 2023	NVT	NVT	NVT
SZW G13	Onderwijsroute _ deel gemeente 2023	NVT	NVT	NVT
VWS H8	Regeling Sportakkoord 2020 - 2022	NVT	NVT	NVT
VWS H12	Regeling specifieke uitkering lokale preventieakkoorden of preventieaanpakken	NVT	NVT	NVT
VWS H30	Specifieke uitkering versterking voor sport en bewegen, gezondheidsbevordering, cultuurparticipatie en de sociale basis 2023 - 2026	NVT	NVT	NVT
VWS H31	Regeling Specifieke uitkering noodfonds energie amateursportverenigingen	NVT	NVT	NVT

Aspect controleverklaring	Oordeel
Rechtmatigheidsoordeel specifieke uitkeringen (zoals blijkt uit de controleverklaring)	Goedkeurend
Strekking controleverklaring getrouwheid gehele jaarrekening	Goedkeurend

- Inhoudsopgave
- Hoofdlijnen van onze controle
- Bestuurlijke afhandeling en publicatie
- Resultaat en weerstandsvermogen
- Controlebevindingen
- Overzicht van niet-gecorrigeerde verschillen
- Verplichte rapportageonderdelen
- Afsluiting